

आदिवासी उपयोजनेतून उपलब्ध करून  
देण्यात आलेल्या निधीतून झालेल्या  
खर्चाची माहिती सादर करण्याबाबत...

## महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग,

शासन परिपत्रक क्रमांक : टिएसपी-२००५/प्र.क्र.९९/का.६

मंत्रालय विस्तार, मुंबई- ४०० ०३२.

दिनांक : १० नोव्हेंबर, २००५.

**परिपत्रक :-** आदिवासी विकास विभागाची निर्मिती १ मे, १९८३ पासून झालेली आहे. तथापि, राज्यामध्ये आदिवासी उपयोजनेतर्गत उपलब्ध होणाऱ्या निधीचे वाटप नियोजन विभागातर्फे विभिन्न प्रशासकीय विभागांना केले जात होते. ही पद्धत सन १९९२-९३ पर्यंत राज्यात पाळली जात असे व संबंधितांना प्रशासकीय विभाग त्यांच्या स्वेच्छाधिकारात आणि त्यांच्या प्राथम्यक्रमानुसार आदिवासी उपयोजनेकरिता व्यय निश्चित करीत असत, परिणामतः आदिवासी क्षेत्रातील कामामध्ये पुरेशा प्रमाणात गुंतवणूक झालेली नाही आणि त्यामुळे आदिवासींचे रहाणीमान उंचावलेले नाही. त्यामुळे श्री.द.म.सुकथनकर समितीच्या शिफारशीनुसार सन १९९३-९४ पासून आदिवासी उपयोजना तयार करण्याचे काम आदिवासी विकास विभागाकडे सोपविण्यात आले आहे. आदिवासी उपयोजना तयार करण्याचे काम आदिवासी विकास विभागाकडे आल्यापासून म्हणजेच सन १९९३-९४ पासून आदिवासी उपयोजनेतर्गत ज्या प्रशासकीय विभागांकडून योजनांचे प्रस्ताव प्राप्त होतात, त्यांची छाननी करून विविध विकास शिर्षांतर्गत निधी उपलब्ध करून दिला जातो. सदर निधीतून झालेल्या खर्चाची माहिती संबंधित विभागाने/नियंत्रण अधिकाऱ्यांनी आयुक्त, आदिवासी विकास तसेच आदिवासी विकास विभागाला देण्याबाबत वेळोवेळी सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. तथापि, प्रशासकीय विभाग/नियंत्रण अधिकारी आदिवासी उपयोजनेतून उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या निधीतून झालेल्या खर्चाची माहिती उपलब्ध करून देत नाहीत. त्यामुळे आदिवासी विकास विभागाला पुढील अडचणींना सामोरे जावे लागते :-

L.R. No. 2006040714082601

- (१) योजना आयोगामार्फत वेळोवेळी खर्चाचा योजनानिहाय/वर्षानिहाय आढावा घेतला जातो. काही वेळा अर्धवार्षिक आढावाही घेतला जातो. अशावेळी प्रशासकीय विभागांकडून खर्चाची आकडेवारी प्राप्त न झाल्यामुळे माहिती सादर करण्यामध्ये अडचणी येतात.
- (२) नियोजन विभागामार्फत वार्षिक योजना तयार करताना मागील वर्षामध्ये झालेल्या खर्चाची योजनानिहाय माहिती मागविली जाते. सदर माहिती प्रशासकीय विभागांकडून प्राप्त न झाल्यामुळे सादर करता येत नाही. परिणामी सदर माहिती प्रकाशित करण्यामध्ये अडचणी उद्भवतात.
- (३) केंद्र शासनाकडून अनुसूचित जाती जमाती कल्याण समिती/संसदीय समित्या वेळोवेळी आदिवासी क्षेत्राला तसेच आदिवासी विकास विभागाला भेटी देतात, त्यांनाही सांख्यिकी माहिती पुरवावी लागते.
- (४) प्रशासकीय विभागांकडून खर्चाची आकडेवारी प्राप्त न झाल्यामुळे वित्त विभागाला उर्वरित निधी मुक्त करण्यासाठी माहिती सादर करता येत नाही. परिणामी योजनांच्या अंमलबजावणीला वित्त्वंब होतो.
- (५) विशिष्ट योजनेवर किती खर्च झाला/योजनेतर्गत कामाची सद्यस्थिती याची माहिती प्राप्त न झाल्यामुळे पुढील वर्षाचे नियोजन करता येत नाही. परिणामी नियोजन विभागाकडून अतिरिक्त निधी उपलब्ध करून घेण्यामध्ये अडचणी येतात.
- (६) केंद्र शासनाकडून विशेष केंद्रीय सहाय्य/अनुच्छेद २७५ (१) खालील अनुदान तसेच एकवेळचे अनुदान प्राप्त करून घेण्यासाठी प्रस्ताव केंद्र शासनाकडे पाठवावे लागतात. सदर प्रस्तावासोबत खर्चाची अचूक आकडेवारी (भौतिक उद्दिष्ट व साध्यासह) सादर करावी लागते. खर्चाची आकडेवारी (भौतिक उद्दिष्ट व साध्यासह) उपलब्ध करून न दिल्यास

अनुदान मिळत नाही. पर्यायाने केंद्र शासनाकडून आदिवासी उपयोजनेकरिता मिळणाऱ्या वाढीव अनुदानाला मुकावे लागते. परिमणामी राज्य शासनाचे नुकसान होते.

२. मा.मुख्यमंत्री यांनी दिनांक २५.१०.२००५ रोजी आदिवासी उपयोजनेतर्गत झालेल्या खर्चाचा आढावा घेण्यासाठी बैठक बोलाविली होती. सदर बैठकीमध्ये माहे सप्टेंबर-२००५ पर्यंतच्या खर्चाची माहिती सादर होणे अपेक्षित होते. तथापि, प्रशासकीय विभागांकडून योजनानिहाय माहिती प्राप्त न झाल्यामुळे माहे सप्टेंबर-२००५ पर्यंतची आदिवासी उपयोजनेतर्गत झालेल्या खर्चाची एकत्रित माहिती आढाव्या दरम्यान सादर करणे या विभागाला शक्य झाले नाही. त्यामुळे मा.मुख्यमंत्री महोदयांनी यापुढे दरमहा माहिती प्राप्त करून घ्यावी, अशा सूचना दिल्या. त्याचप्रमाणे सदर बैठकीला उपस्थित असलेल्या सर्व विभागीय सचिवांना खर्चाची योजनानिहाय माहिती आदिवासी विकास विभागाला सादर करण्याच्या सूचना दिल्या. तसेच खर्चाची माहिती आदिवासी विकास विभागाला सादर न केल्यास यापुढेही वेळोवेळी आढावा घेतला जाईल, असेही मा.मुख्यमंत्री यांनी सूचित केले. मा.मुख्यमंत्री यांनी दिलेले आदेश तसेच आदिवासी विकास विभागाला येणाऱ्या अडचणी विचारात घेवून खर्चाची (भौतिक साध्य व उद्दिष्टांसह) माहिती सादर करण्याच्या सूचना पुढीलप्रमाणे या परिपत्रकान्वये देण्यात येत आहेत.

(१) आदिवासी उपयोजनेतून झालेल्या मासिक खर्चाची माहिती सोबतच्या विवरणपत्रात दरमहा पुढील महिन्यांच्या १० तारखेपर्यंत आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक, / आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई तसेच संबंधित प्रशासकीय विभागाला सादर करावी. सदरची माहिती ही अर्थसंकल्पीय नियमातील तरतूदीनुसार इतर कार्यालयांना दरमहा सादर कराव्या लागणाऱ्या माहिती व्यतिरिक्त असेल.

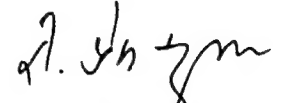
(२) खालील योजनांबाबतची माहिती स्वतंत्र विवरणपत्रात सादर करावी :-

- (अ) राज्यस्तर योजना
- (ब) जिल्हास्तर योजना
- (क) केंद्र पुरस्कृत योजना

- (ड) अक्कलकुवा व धडगांव तालुक्यासाठी राबविण्यात येणाऱ्या विशेष कृती कार्यक्रमांतर्गत येणाऱ्या योजना
- (ई) विशेष केंद्रीय सहाय्य/संविधानाच्या २७५ (१) कलमाखाली मिळणारे अनुदान/ केंद्र शासनाकडून एकवेळच्या अनुदानातून राबविण्यात येणाऱ्या योजनांतून झालेला खर्च.
- (३) ३१ मार्च पर्यंतच्या होणाऱ्या खर्चाची आकडेवारी प्रथमतः १० एप्रिल पर्यंत सादर करावी. तथापि, जिल्हा योजनेतून होणाऱ्या खर्चाचे समायोजन ग्राम विकास विभागामार्फत उशिरा होत असल्यामुळे खर्चाची अंतिम आकडेवारी त्या वर्षाच्या ३१ मे पर्यंत न चुकता सादर करावी.
- (४) जिल्हा योजनांकरिता रोखीने देय असलेल्या अनुदानातून झालेल्या खर्चाची माहिती एकत्रितरित्या सादर करावी.
- (५) क्षेत्रीय कार्यालयाकडून माहिती प्राप्त झाल्यानंतर सदर माहिती एकत्रित करण्यासाठी प्रशासकीय विभागांनी त्यांच्या विभागांतर्गत अधिकाऱ्यांची नियुक्ती करावी व त्यांचे नांव, पदनाम आदिवासी विकास विभागाला दिनांक १५ नोव्हेंबर, २००५ पर्यंत कळविण्यात यावे. सदर अधिकाऱ्याने एकत्रितरित्या योजनानिहाय माहिती आदिवासी विकास विभागाला दरमहा पुढील महिन्याच्या १५ तारखेपर्यंत उपलब्ध करून द्यावी.
- (६) जे अधिकारी/कर्मचारी माहिती सादर करण्यामध्ये टाळाटाळ करतील त्यांच्याविरुद्ध प्रशासकीय विभागांनी/नियंत्रण अधिकाऱ्यांनी शिस्तभंगाची कार्यवाही करावी.
- (७) जे प्रशासकीय विभाग/नियंत्रण अधिकारी खर्चाची माहिती विहित मुदतीत सादर करणार नाहीत, त्या विभागाचे पुढील अनुदान रोखण्याची मुभा आदिवासी विकास विभागाला असेल. अशाप्रकारे अनुदान रोखले गेल्यास होणाऱ्या गैरसोयीस संबंधित विभाग/नियंत्रण अधिकारी जबाबदार राहतील.

३. मा.मुख्यमंत्री हे आदिवासी उपयोजनेतून झालेल्या खर्चाचा आढावा (भौतिक उद्दिष्ट व साध्यासह) नियमितरित्या घेणार असल्यामुळे वरील सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करून खर्चाची माहिती सोबत जोडलेल्या विहित नमुन्यात आयुक्त आदिवासी विकास, नाशिक व आदिवासी विकास विभागाकडे सादर करावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,



( आर. एम. प्रेमकुमार )

मुख्य सचिव

प्रति,

अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,

नियोजन विभाग,

जलसंपदा विभाग,

ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,

सार्वजनिक बांधकाम विभाग,

शालेय शिक्षण व क्रिडा विभाग,

सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य व युवक सेवा विभाग,

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

उद्योग ऊर्जा व कामगार विभाग (ऊर्जा/उद्योग/कामगार),

पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग,

कृषि व पदुम विभाग (कृषि/पदुम),

उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग,

महिला व बाल विकास विभाग,

नगर विकास विभाग,

सामान्य प्रशासन विभाग (माहिती व प्रसिध्दी),

महसूल व वन विभाग (महसूल/वने),

ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग (ग्राम विकास/जलसंधारण)

सहकार व वस्त्रोद्योग विभाग (सहकार),

रोजगार व स्वयंरोजगार विभाग,

गृहनिर्माण विभाग,

गृह विभाग (पर्यटन),

मंत्रालय, मुंबई-३२.

सर्व विभागीय आयुक्त.

आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक.

कृषि आयुक्त, पुणे.

आयुक्त, पशुसंवर्धन, पुणे.

आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय विकास, मुंबई.

आयुक्त,एकात्मिक बालविकास कार्यक्रम,नवी मुंबई

अधिक्षक अभियंता, पाटबंधारे विभाग, ठाणे/नाशिक/पुणे/अमरावती/अहमदनगर/चंद्रपूर/नांदेड/  
नागपूर/यवतमाळ/अकोला.

अधिक्षक अभियंता, पाटबंधारे विभाग (स्था.स्त.), ठाणे/नाशिक/औरंगाबाद/पुणे/नागपूर/अमरावती

अधिक्षक अभियंता, तापी पाटबंधारे महामंडळ, आकाशवाणी चौक, जळगांव

अधिक्षक अभियंता, विदर्भ पाटबंधारे महामंडळ, सिंचन भवन, सिव्हील लाईन, नागपूर.

अधिक्षक अभियंता, गोदावरी पाटबंधारे महामंडळ, औरंगाबाद

अधिक्षक अभियंता, कृष्णा पाटबंधारे महामंडळ, सिंचन भवन, मंगळवार पेठ, पुणे.

संचालक, शिक्षण (प्राथमिक/माध्यमिक),पुणे.

संचालक, क्रीडा, पुणे.

अधिक्षक अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, ठाणे/नवी मुंबई/पुणे/अहमदनगर/धुळे/नांदेड/  
अमरावती /चंद्रपूर/नागपूर/यवतमाळ/जळगांव

महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, नवी मुंबई.

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र ऊर्जा विकास प्राधिकरण, मुंबई.

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ, एक्सप्रेस टॉवर्स, ४ था मजला, नरीमन पॉईंट, मुंबई.

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ, मध्यवर्ती इमारत, ससून हॉस्पिटलसमोर, पुणे-१.

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ, एक्सप्रेस टॉवर्स, ४ था मजला, नरीमन पॉईंट, मुंबई.

व्यवस्थापकीय संचालक, जलसंधारण विकास महामंडळ, औरंगाबाद.

व्यवस्थापकीय संचालक, रस्ते विकास महामंडळ, नेपीएन्सी रोड, प्रियदर्शनी पार्क, भुलाबाई मार्ग, मुंबई-३६.

महासंचालक, आरोग्य, मुंबई.

सहसंचालक, आरोग्य सेवा, पुणे.

सहसंचालक, हिंवाताप व हत्तीरोग, पुणे.

उपसंचालक, आरोग्य सेवा (सर्व आदिवासी व माडाक्षेत्र जिल्हे)

सर्व जिल्हा शल्य चिकीत्सक (सर्व आदिवासी व माडाक्षेत्र जिल्हे)

संचालक, तंत्र शिक्षण, मुंबई.

संचालक, व्यवसाय शिक्षण, मुंबई.

संचालक, महाराष्ट्र जीवन विकास प्राधिकरण, एक्सप्रेस टॉवर्स, ४ था मजला, नरीमन पॉईंट, मुंबई.

संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा.

अपर आयुक्त, आ.वि.ठाणे/नाशिक/नागपूर/अमरावती

सर्व जिल्हाधिकारी

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी,जिल्हा परीषद

इतर मंत्रालयीन विभागाच्या नियंत्रणाखालील विभागप्रमुख.

सह/उप सचिव, आ.वि.वि.

सर्व कार्यासने, आदिवासी विकास विभाग.

सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.

निवड नस्ती (का.६),आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.

## आदिवासी उपयोगनेतर्गत योजनांच्या खर्चाची माहिती

योजना :- जिल्हा/राज्यस्तर/केंद्रपुरस्कृत/विशेषकृती कार्यक्रम/विशेष केंद्रीय सहाय्य योजना/संविधानाच्या २७५ (१)/केंद्र शासनाकडून एकवेळचे अनुदान या खाली मिळालेल्या अनुदानातून घेतलेली योजना इत्यादी.

वर्ष व महिना :-

विभाग/कार्यालयाचे नांव :-

( रुपये हजाराने)

अ. क्र.	विकासशिर्ष व योजनेचे नांव	अर्थसंकल्पीत करून देण्यात आलेली तरतूद		एकूण उपलब्ध तरतूद (३+४)	महिन्यामध्ये झालेला खर्च (रुपये)	प्रोग्रेसिव्ह खर्च (रुपये)	शिल्लक तरतूद (५-७)	अर्थसंकल्पीत तरतूदीशी खर्चाची टक्केवारी	प्रोग्रेसिव्ह भौतिक उद्दिष्ट	भौतिक साध्य	योजनेचे भौतिक साध्य प्राप्त न करण्यामागे/अपेक्षित खर्च न होण्याची कारणे/अडचणी
		मूळ (रुपये)	पुरवणी मागणी (रुपये)								
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१											
२											
३											
४											
५											
६											
७											
	एकूण										

प्रमाणपत्र :- प्रमाणीत करण्यात येते की, वरील खर्च प्रत्यक्ष झाला असून तो माझ्या माहितीप्रमाणे अचूक आहे.

(स्वाक्षरी/पदनाम)